

Lesbrief

DUIVELSE meiden

ISBN 978 90 448 5410 7
Titel: *Duivelse meiden*
Auteur: Bianca Mastenbroek
Illustrator: Esther Rosier
Geb. 304 pagina's
Vanaf 10 jaar
Uitgegeven bij Clavis Uitgeverij

Duivelse meiden is een spannend boek over heftige maar heel belangrijke onderwerpen: pesten en uitsluiting. Het verhaal speelt zich deels af in de zestiende eeuw en deels in het heden. Daarom kan het boek via verschillende invalshoeken behandeld worden in de klas. Deze lesbrief bevat verwerkingsopdrachten om de leeservaring te verdiepen en taal en wereldoriëntatie met elkaar te integreren (deel 1). We bieden ook opdrachten aan die je kunt gebruiken om naar de geschiedkundige kant van het boek te kijken (deel 2). Ten slotte vind je in deze lesbrief opdrachten om het onderwerp pesten en uitsluiting ter sprake te brengen in de klas (deel 3).

Je kiest zelf welke activiteiten het beste bij jouw klas passen.

Leerdoelen: tekstbegrip, inlevingsvermogen, historische kennis, burgerschap, creatief schrijven, toneelspelen, samenwerken

1 Tekstverwerking

Introductie

Doel: voorkennis ophalen en vergelijken met de kennis na het lezen

Laat de cover van het boek zien en lees de flaptekst op de achterkant voor. Op basis daarvan gaan de leerlingen een mindmap maken. Lees de flaptekst een tweede keer voor. Iedere leerling kiest zelf een betekenisvol woord uit de flaptekst dat hij of zij gaat uitwerken in een mindmap. Verzamel de mindmaps van de hele klas. Bespreek eventueel opvallende zaken.

Bewaar de mindmaps totdat de leerlingen het boek (zelfstandig of klassikaal) gelezen hebben. Na het lezen maken ze opnieuw een mindmap met hetzelfde woord, zonder de eerste versie te bekijken. Vervolgens leggen ze de twee mindmaps naast elkaar. Vergelijk: is er veel veranderd? Hoe komt dat? Bespreek met de klas.

Titelwedstrijd

Doel: de inhoud van het boek omzetten in een korte, pakkende zin en titel

Laat de leerlingen na het lezen van het boek de volgende zin aanvullen: 'Duivelse meiden gaat over ...' Wanneer ze de zin hebben aangevuld, wisselen ze met elkaar uit in duo's of groepjes (max. 5 minuten). Daarna mogen ze hun eigen zin nog even aanscherpen.

Vraag hun vervolgens om individueel een andere titel voor het boek te bedenken en zet die titels op het bord. Daarna brengen de leerlingen hun stem uit: welke van de alternatieve titels vinden ze de beste? Vinden ze die beter dan *Duivelse meiden*? En waarom?

Toverrijmpje

Doel: spelen met taal aan de hand van historische informatie uit het boek

Voor Heylken was toverij heel normaal. Veel mensen beweerden dat ze magische krachten hadden en dat ze daarmee goed of kwaad konden doen. Laat de leerlingen uitzoeken wat voor soort magische krachten de mensen toen dachten te hebben. (Ze kunnen daarvoor onder andere kijken naar de verantwoording achteraan in het boek.) Laat dan elke leerling opschrijven welke van die magische krachten hij of zij het liefst zou bezitten, bijvoorbeeld onweer maken of een liefdesdrankje brouwen.

Vervolgens schrijft iedereen een toverrijmpje. Het kan een toverspreuk worden (Heylken noemde het een 'gebedje') of een rijmende beschrijving van de magische kracht.

Bijvoorbeeld:

Jij keek niet naar mij om
Dat vond ik reuzestom
Dus ging ik aan de brouw
En zeg jij: 'k hou van jou

Poster en wervende tekst

Doel: een wervende poster ontwerpen bij een historisch onderwerp en zo de geschiedenis in woord en beeld vertalen

In het verhaal bezoekt Tasmara een expositie over de heksenprocessen in Cranendonck. Vooraf vreesde ze dat de tentoonstelling maar een saaie boel zou zijn. Laat de leerlingen daarom een sprankelende poster maken voor dit evenement. Het is de bedoeling dat iedereen die de poster ziet, de expositie graag wil bezoeken. De leerlingen gebruiken daarvoor woord en beeld en alle info over de expositie uit het boek. Kijk ook op heksenjacht.com.

Bespreek eerst samen wat er allemaal op de poster moet staan, zoals locatie, openingstijden, onderwerp... Bespreek ook samen voorbeelden van wervende taal. De leerlingen maken vervolgens eerst een schets en werken daarna de poster met zelfgekozen materiaal uit.

2 Geschiedenis

Introductie

Doel: nadenken over het verschil tussen de tijd en wereld van Tasmara en Heylken

De wereld waarin Heylken leefde, is heel anders dan die van Tasmara. Laat de leerlingen individueel of met de klas een ABC voor Tasmara en voor Heylken maken (waarbij de moeilijke letters best overgeslagen kunnen worden). De K staat bij Tasmara bijvoorbeeld voor 'Kruidvat' en bij Heylken voor 'karnton'. Het hoeven niet per se woorden te zijn die in het boek voorkomen, er mogen ook termen worden gebruikt die horen bij de middeleeuwse wereld en de wereld van nu. Bespreek elke letter kort met de klas: wie bedacht wat en waarom?

Alternatieve introductieopdracht

Doel: het verschil onderzoeken tussen de tijd van Heylken en die van Tasmara

Verdeel de klas in tweetallen. Laat ieder duo twee posters maken waarop ze met kernwoorden het middeleeuwse leven van Heylken en het hedendaagse leven van Tasmara beschrijven. Denk aan zaken als geloof, techniek, eten en drinken, dagelijkse werkzaamheden, familiebanden, school... Natuurlijk mogen ze de poster versieren.

Hang daarna de posters op in de klas en bespreek de verschillen tussen de twee werelden.

Filmpje

Doel: het verschil ontdekken in rechtspraak vroeger en nu en een mening formuleren

Uit het boek blijkt dat er vroeger heel anders rechtgesproken werd dan nu. Bekijk met de leerlingen dit filmpje over hedendaagse rechtspraak: schooltv.nl/video-item/het-klokhuis-rechtszaak.

Laat hen aan de hand van het boek een scène uitwerken van het vonnis van Heylken door er een filmpje of toneelstukje van te maken.

Laat alle filmpjes of toneelstukjes in de klas zien en bespreek vooral de verschillen van nu en toen met de leerlingen. Zijn de verhoortechnieken veranderd? Wie moet er bewijs leveren en hoe gebeurt dat? Wie velt het vonnis en verloopt dat op een eerlijke manier?

Collage

Doel: op creatieve wijze de verschillen tussen kleding van toen en nu ontdekken

In de middeleeuwen droegen de mensen heel andere kleren dan nu. Het verschil tussen rijk en arm was erg groot en duidelijk zichtbaar. Is dat nu ook nog zo? Kun je nu zien wie er rijk is en wie niet?

Geef de leerlingen de opdracht om op een groot vel twee collages te maken. Links komen passende outfits voor Heylken en rechts voor Tasmara. De kinderen mogen zelf tekenen en schilderen, maar ook plaatjes van het internet printen, of uit magazines, kranten en folders knippen. Het zou mooi zijn als er ook verschillende stoffen voor de collages kunnen worden gebruikt, zodat de leerlingen niet alleen het verschil kunnen zien, maar ook voelen.

Klassengesprek

Doel: leren dat in verhalen en soms ook in de geschiedenis heksen stereotiep neergezet worden

Geef de leerlingen de opdracht om kort een heks uit een sprookje te tekenen. Dan vergelijken ze hun tekeningen en bespreken ze met elkaar de opvallende uiterlijke kenmerken van de heks. Schrijf deze stereotyperingen op het bord. Bespreek met de klas: Komt het stereotiepe beeld van een heks overeen met het beeld dat je hebt van Heylken? Hoe zou dat stereotiepe beeld van een heks ontstaan zijn? Hoe denk je dat heksen er nu uitzien?

3 Burgerschap: pesten en uitsluiting

Introductie

Doel: een gesprek over pesten en uitsluiten op gang brengen

Duivelse meiden gaat over pesten en uitsluiting. Voordat de leerlingen het boek lezen, introduceer je het onderwerp 'pesten' in de klas. Stel elke leerling verschillende vragen. Wissel snel tussen de leerlingen door een bal te laten rondgooien. Jij gooit de bal als eerste naar een leerling. Als die jouw vraag heeft beantwoord, gooit hij of zij de bal naar iemand anders. Zorg dat iedereen aan de beurt komt.

Je kunt de volgende vragen stellen om het onderwerp ter sprake te brengen:

- Waar denk je aan bij pesten?
- Wat is uitsluiting volgens jou?
- Wat is het verschil tussen pesten en uitsluiting?
- Heb je wel eens gezien of gemerkt dat iemand gepest of uitgesloten wordt?
- Wat kun je doen als iemand gepest of uitgesloten wordt?
- Waarom is het moeilijk om iemand te helpen die gepest wordt?

Klassengesprek

Doel: nadenken over pesten aan de hand van voorbeelden uit het boek

Laat alle leerlingen *Duivelse meiden* lezen en ga met de klas het gesprek aan. Stel eerst vragen over het boek, bijvoorbeeld:

- Hoe komt het dat Heylken er niet bij hoort?
- Hoe komt het dat Tasmara er niet bij hoort?
- Wat had Heylken zelf kunnen doen?
- Wat vind je van de oplossing van Tasmara? Had jij het anders aangepakt?
- Wat is het verschil in hoe Tasmara en Heylken omgaan met de pesterijen?

Stellingen

Doel: door middel van stellingen dieper ingaan op het onderwerp pesten en daar een eigen mening over formuleren

Verdeel het klaslokaal in twee helften en poneer een aantal stellingen. Leerlingen die het eens zijn met die stelling, lopen naar de linkerkant. Wie het oneens is met de stelling, loopt naar de rechterkant. Vraag na iedere stelling aan een aantal leerlingen waarom ze voor dat antwoord gekozen hebben.

Een aantal voorbeelden van stellingen:

- Tasmara had nooit mogen stelen om erbij te horen.
- Heylken had Lysken nooit mogen bedreigen.
- De dorpsmeisjes waren gemener tegen Heylken dan de clan tegen Tasmara.
- Sophie is een pestkop.

- Pesten is van alle tijden. We kunnen het nooit helemaal voorkomen, dus we moeten accepteren dat het af en toe gebeurt.
- Woorden zijn maar woorden, daar moet je je niet door laten kwetsen.

Rollenspel

Doel: via rollenspel ervaren hoe het is om in de rol van pester, gepeste en helper te zitten

Besprek met de leerlingen dat je op drie manieren kunt reageren als je ziet dat iemand gepest wordt:

- met je lichaam (tussenkomen bij een ruzie, iemand die gepest wordt overeind helpen...);
- door iets te zeggen (de pester vragen om te stoppen, aangeven dat je het niet oké vindt, alles aan een volwassene vertellen...);
- door iemand te steunen (een berichtje sturen, vragen hoe het gaat, iemand uitnodigen om iets leuks te doen...).

Verdeel de klas in groepjes van vier. Ieder groepje kiest een pestscène uit het boek. Zorg ervoor dat de helft van de groepjes een scène kiest met Heylken en de andere helft een scène met Tasmara in de hoofdrol. De gekozen scène vormt de basis, maar de leerlingen mogen er hun eigen draai aan geven. Er zijn vier rollen: de gepeste (dus Heylken of Tasmara), pester 1, pester 2, en iemand die te hulp schiet.

Laat de kinderen de rollen verdelen en de scène spelen in hun eigen groepje. Ze mogen het heel kort voorbereiden, maar het is de bedoeling dat er vooral geïmproviseerd wordt. Moedig de leerlingen aan om zich helemaal uit te leven in hun rol. Wie pest, mag ook echt pesten. De grote vraag is natuurlijk: wat doet degene die te hulp schiet en hoe loopt de scène af? Daarna schuiven de rollen door en wordt de scène nog twee keer gespeeld, zodat iedereen de drie verschillende rollen heeft ingenomen.

Uiteindelijk mag ieder groepje voor de hele klas een van de uitvoeringen nog een keer spelen. Ze kiezen zelf welke en leggen uit waarom.

Ten slotte kun je met de klas nabespreken. Hoe voelde het om gepest te worden? Hoe voelde het om iemand te pesten? Hoe makkelijk of moeilijk was het om te hulp te schieten?

Wensenslinger

Doel: het geleerde over pesten op een creatieve manier verwerken en laagdrempelig werken aan de bewustwording en het voorkomen van pesten

Ter afsluiting maak je met de klas een wensenslinger van vlaggetjes. Elke leerling knipt een puntvlag uit een vel papier en schrijft daarop (anoniem) het antwoord op de volgende vraag: Wat ga ik doen als ik zie dat iemand gepest of uitgesloten wordt? Ook de leerkracht beantwoordt die vraag. Alle vlaggen worden versierd en aan een touw vastgemaakt. Hang de wensenslinger op in de klas ter herinnering aan de goede voornemens.

Eventueel kun je deze vraag met de klas nog bespreken: hoe kunnen wij er met elkaar voor zorgen dat niemand in onze klas zich ooit zo ellendig hoeft te voelen als Tasmara?